

Warszawa, 30 października 2013 r.

PREZES
Instytutu Pamięci Narodowej
 Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko
 Narodowi Polskiemu
dr Łukasz Kamiński

BPRV - 0711 - 1 / 13

Pan
 Piotr Zientarski

Przewodniczący Komisji
 Ustawodawczej Senatu
 Rzeczypospolitej Polskiej

Ul. Wiejska 6
 00 - 902 Warszawa

Szanowny Panie Przewodniczący,

Odpowiadając na pismo Pana Przewodniczącego w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej projektu ustawy o pomocy dla działaczy opozycji demokratycznej oraz osób represjonowanych z powodów politycznych, przedstawiam niniejszym stanowisko w sprawie:

Na wstępie pragnę wyrazić zadowolenie z faktu rozpoczęcia przez Komisję Ustawodawczą Senatu RP prac nad inicjatywą ustawodawczą grupy senatorów dotyczącą projektu ustawy o pomocy dla działaczy opozycji demokratycznej oraz osób represjonowanych z powodów politycznych.

Jak słusznie wskazuje się w uzasadnieniu do projektu ustawy, znaczna część osób walczących o wolną Polskę, którzy nie spełniali warunków uzyskania pomocy z innych tytułów, pozostaje w tej chwili w trudnej sytuacji materialnej. Niewątpliwie Państwo Polskie nie powinno pozostawić tych osób samym sobie. Dlatego podjętą inicjatywę należy uznać za cenną, choć nadal niewystarczającą.

1/4

Istniejące obecnie w porządku prawnym ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 400), jak i ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 (Dz. U. z 2009 r. Nr 91, poz. 741 z późn. zm.) w niewielkim stopniu znajdują zastosowanie do materii objętej projektowaną ustawą.

Ustawa o kombatantach, w okresie który ma obejmować projektowana ustawa, a więc od 1 stycznia 1957 r. do 4 czerwca 1989 r. przewiduje możliwość uzyskania uprawnień z tytułu poniesieni śmierci, uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na czas powyżej siedmiu dni w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu wskutek działania wojska lub milicji podczas wystąpień wolnościowych (art. 2 pkt 7 ustawy o kombatantach).

Natomiast druga z wymienionych ustaw określa zasady zadośćuczynienia członkom rodzin osób, które na skutek działań wojska, milicji i innych organów aparatu bezpieczeństwa poniosły śmierć w związku z wystąpieniami wolnościowymi na rzecz odzyskania przez Państwo Polskie suwerenności, niepodległości oraz respektowania praw człowieka i obywatela w enumeratywnie wymienionych w niej przypadkach.

W obecnym porządku prawnym Państwa Polskiego brakuje więc ustawy odnoszącej się do osób, których działalność i postawa przyczyniły się do odzyskania wolnej Polski.

Przechodząc do szczegółowej analizy projektu ustawy stwierdzam, co następuje:

Projektowany przepis art. 3 pkt 2a mówiący o poniesieniu śmierci na skutek działania wojska, milicji, lub innych funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa w związku z wystąpieniem wolnościowym jest tożsamy z regulacją zawartą w art. 1 ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 w odniesieniu do wystąpień wolnościowych na rzecz odzyskania przez Państwo Polskie suwerenności, niepodległości oraz respektowania praw człowieka i obywatela w czerwcu 1956 r. w Poznaniu, w październiku 1957 r. w Warszawie, w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu (w Elblągu, Gdańsku, Gdyni i Szczecinie), w czerwcu 1976 r. w Radomiu, w okresie stanu wojennego trwającego od dnia 13 grudnia 1981 r. do dnia 22 lipca 1983 r. oraz w trakcie tłumienia manifestacji lub strajków w latach 1983-1989.

Brak jest przy tym normy kolizyjnej jaka została przewidziana w art. 10 projektowanej ustawy. Może dojść w związku z tym do sytuacji, kiedy wdowa lub wdowiec po osobie represjonowanej, która poniosła śmierć w wyżej wymienionych wystąpieniach wolnościowych otrzyma świadczenia zarówno z ustawy o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 jak i z ustawy projektowanej, natomiast wdowa lub wdowiec po osobie represjonowanej, która brała udział w innych wystąpieniach wolnościowych uzyska jedynie świadczenia przewidziane w projektowanej ustawie.

Nie jest jasne jaki wpływ na potwierdzanie przez Kierownika Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych spełnienia warunków, o których mowa w art. 2 lub 3 projektu ustawy, będzie miała treść przekazanych w trybie art. 5 ust. 3 projektu ustawy dokumentów z zasobu archiwalnego IPN. Czy fakt ewentualnej współpracy wnioskodawcy z organami bezpieczeństwa państwa będzie przesłanką negatywną do potwierdzenia określonej działalności lub represji.

Projektowana ustawa nie uwzględnia jednej z ważnych form represji jaką było wysyłanie do wojska. Do 1958 r. funkcjonowały bataliony górnicze i pracy, a w okresie kryzysów politycznych (1968, 1976 i 1982–1983) kompanie polowe i specjalne, do których wysyłano np. osoby zaangażowane w Marzec '68 czy działacze opozycji po 13 grudnia 1981 r. O skali problemu świadczy chociażby fakt, że według dotychczas zebranych przez Instytut Pamięci Narodowej danych w stanie wojennym tej formie represji poddano ponad 1700 osób (rezerwistów powołanych na „ćwiczenia” oraz poborowych powołanych do odbycia zasadniczej służby wojskowej).

W przepisie art. 3 pkt 1b projektu jest mowa o osobie, która „przebywała w ośrodku internowania na podstawie art. 42 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym”. Trafniejsze byłoby użycie, zgodnie ze stosowaną wówczas nomenklaturą, zwrotu „ośrodku odosobnienia”. Poza tym zasadne wydaje się zrezygnowanie ze zwrotu „na podstawie art. 42 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym”. W decyzjach o internowaniu jako podstawę prawną wymieniano artykuł 4 ust. 2 dekretu o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego”. To oczywisty błąd, wynikający z tego, że druki te przygotowano przed zmianą nazwy dekretu wprowadzającego stan wojenny, może on jednak stwarzać problemy przy przyznawaniu statusu osoby represjonowanej.

Proponuję, aby Wysoka Komisja rozważyła sam sposób przyznawania i wypłaty świadczenia specjalnego i pomocy pieniężnej. Przepis art. 6 stanowi, że zadanie z zakresu przyznania i wypłaty świadczenia specjalnego i pomocy pieniężnej jest zadaniem pomocy społecznej gminy. W art. 9 wymieniono szereg przepisów z ustawy o pomocy społecznej, które znajdują odpowiednie zastosowanie w postępowaniu dotyczącym przyznawania tych świadczeń.

Ze spotkań ze środowiskiem byłych opozycjonistów wiem, że nie popierają oni tego rozwiązania. Nie chcą, aby to opieka społeczna w gminach realizowała ich ewentualne uprawnienia. Osobiście podzielam Ich stanowisko.

Dlatego proponuję, aby Wysoka Komisja rozważyła zastosowanie w tym zakresie rozwiązań przyjętych w ustawie o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego. Według art. 22 tej ustawy o uprawnieniach wynikających w ustawy orzeka Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Uprawnieni do dodatku kombatanckiego, ryczałtu energetycznego lub dodatku kompensacyjnego otrzymują te świadczenia jako dodatek do emerytury lub renty.

Jeżeli osoby objęte projektowaną ustawą nie pobierałyby emerytury lub renty, można rozważyć, czy świadczenia te nie mogłyby być wypłacane bezpośrednio przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Wydaje się również, iż zasadne byłoby przyznanie byłym opozycjonistom pozapieniężnych uprawnień, chociażby takich, jakie przewiduje ustawy o kombatantach tj. odpowiednich uprawnień pracowniczych, emerytalnych, w zakresie ochrony zdrowia, stosownych ulg na przejazdy środkami komunikacji miejskiej i krajowej.

Na źródła finansowania uprawnień osób objętych projektowaną ustawą można przeznaczyć środki wynikające w wejście w życie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 24, poz. 145 z późn. zm.).

2 pozycje

6-5 Vencish